

prikazi i recenzije

Statut Bratovštine sv. Nikole mornara u Kotoru iz 1463. sa alegatima do 1807. godine: Fototipsko izdanje sa prepisima, prevodima i registima, priređivači Miloš Milošević i Jelena Antović, Bokeljska mornarica Kotor, Kotor, 2009., 256 str.

Godinu velike obljetnice – 1200 godina prijenosa moći sv. Tripuna iz Carigrada u Kotor – uz prigodne svečanosti i slavlja obilježilo je i izdavanje raskošne monografije *Statuta Bratovštine pomoraca sv. Nikole mornara u Kotoru*. Riječ je o fototipskom izdanju s prijepisima, prijevodima i registima statuta i alegata, koje su za izdavanje priredili Miloš Milošević i Jelena Antović.

Pomorstvo je u Kotoru, ali i na cijelom području Boke kotorske, još od srednjovjekovnog razdoblja bila najvažnija privredna grana i jedan od temelja gospodarskog, političkog i kulturnog razvoja. Udruženje pomoraca u Kotoru prvi se put, prema sačuvanim podacima, izrijekom spominje još 1353. godine kao *Pia sodalitas naviculatum Catharensium*, a kada je u 15. stoljeću na poklon dobilo crkvu sv. Nikole mornara u Kotoru, bilježi se kao *Fraternitas Divi Nicolai marinariorum de Catharo*. Statut koji se ovdje objavljuje najstarije je sačuvano izdanje Statuta kotorskih pomoraca iz 1463. godine, a u Biskupskom ga je arhivu u Kotoru, nakon razornog potresa 1979. godine, pronašao don Gracija Brajković.

Na samom početku ove raskošne monografije nalazi se fototipsko izdanje Statuta i alegata s izvornom folijacijom. Sam Statut, čiji prijepis i prijevod slijede nakon fototipskog izdanja, sadrži 72 pergamentska uvezana lista s označenom folijacijom (1–33). Na prvom listu nalazi se, u inicijalu, obojen prikaz sv. Nikole, djelo slikara Lovre Dobričevića. Naslov Statuta napisan je latinskim jezikom (*Liber fraternitatis divi Nicola marinariorum de Catharo*), dok je na talijanskom jeziku napisan veći dio statutarnih odredaba. Statut se sastoji od dva dijela. U prvome dijelu popisano je 26 članaka, tj. odredaba Statuta zapisanih na sjednici održanoj 26. lipnja 1463., kojima je naknadno priododano još 16 odluka Skupštine Bratovštine – riječ je o raznim izmjenama i dopunama, koje su po svoj prilici nastale tijekom 1463. godine. Statutarne odredbe propisivale su i određivale temeljne odrednice povezane s ustrojem, organizacijom i djelovanjem Bratovštine. Određivale su način sazivanje Skupštine, upravnu strukturu (gastald, prokurator, sindici) te pravila oko izbora i dužnosti izabranih. Znatno broj statutarnih odredaba bio je posvećen karitativnom djelovanju i brizi za bratime i članove obitelji, kao primjerice odredbe o siromašnim bratimima, tj. onima koji nisu u mogućnosti udati svoje kćeri ili podmiriti troškove pogreba. Naposljetku, valja istaknuti i odredbe kojima je regulirano financijsko poslovanje Bratovštine – vođenje velike i male knjige troškova, kao i odredbe koje se odnose na održavanje crkve sv. Nikole, na slavljenje blagdana sv. Nikole i aktivnosti prigodom spomenute svečanosti.

Drugi, brojčano opsežniji dio, nastao je između 1463. i 1807. godine, a riječ je o alगतima – 89 naknadno dopisanih dokumenata iz različitih godina, koji su upisivani bez kronološkog reda. U ovome su izdanju priređeni prijepis i regesti alegata, a sami su dokumenti ovom prilikom poredani kronološki (34–151). Najveći broj dokumenta odnosi se na privilegij Bratovštine da, prilikom svečanosti sv. Tripuna, od vlasti mogu tražiti amnestiju za prijestupnike (osim u slučaju ubojstva), a rečeno su mogli dobiti i stanovnici okolnih naselja (Perast, Grbalj, Risan, Luštica i dr.). Znatno je i broj dokumenata koji se odnose na imovinu Bratovštine kao i na nabavku i otkup raznih liturgijskih predmeta za crkvu sv. Nikole. Važni su i dokumenti kojima predstavnici mletačke vlasti potvrđuju Bratovštini trgovačke privilegije u južnoj Italiji (Marke, Apulija) i Mlecima, kao i dokumenti o sporovima koje je Bratovština vodila s, primjerice, Bratovštinom trgovaca sirom iz Venecije (1672.) ili s Prčanjanima oko godišnjeg izbora kapetana prilikom proslave svečanosti sv. Tripuna (1688.).

U nastavku monografije nalazi se još i *Pogovor* (153–176), djelo već spomenutih M. Miloševića i J. Antović, u kojem, uz kratak pregled temeljnih odrednica razvoja Bratovštine, iznose i tehničke primjedbe vezane uz redakciju i transkripciju Statuta. Također, autori analiziraju razlike između tri sačuvana statuta pomorskih bratovština na istočnojadranskoj obali – kotorskog, splitskog i zadarskog, prikazuju Bratovštinu kao udruženje aktivnih pomoraca i u skladu s tim promatraju odnos prema brodograditeljima drvodjelcima te naposljetku ističu ulogu Bratovštine u razvoju poštanske službe. Isti se pogovor zatim ponavlja i na talijanskom (*Epilogo*, 177–204) i na engleskom jeziku (*Epilogue*, 205–233). Na kraju monografije nalazi se *Indeks* imena, stvari i mjesta (235–254), a važno je napomenuti da ovo grafički raskošno izdanje Statuta prati i CD-ROM, što dodatno pridonosi kvaliteti izdanja.

Djelo koje je pred nama važan je izvor za proučavanje brojnih sastavnica iz prošlosti Kotora i Boke kotorske, a napose Bokeljske mornarice i bokeljske pomorske djelatnosti. Objavljivanjem Statuta Bratovštine i novih dodanih dokumenata upisanih u rukopis Statuta iz 1463. godine, donose se nova i dopunjuju dosadašnja saznanja o Bratovštini kotorskih mornara. Ovaj hvale vrijedan znanstveni i arhivistički pothvat, posebice u jubilarnoj godini za sve Kotorane i Bokelje, zbog dobro razrađenoga znanstvenog aparata, fototipskog izdanja te prijevoda, čini ovaj izvor dostupan brojnim profesionalnim i manje profesionalnim istraživačima bokeljske prošlosti i tradicije.

Maja Katušić